

Slimmer produceren moet je stimuleren

**Mkb-booster!
De noodzakelijke
steun in de rug voor
mkb-maakbedrijven**

Mkb-booster

De noodzakelijke steun in de rug voor het mkb in de maakindustrie

Voorkomen dat het Nederlandse mkb wordt ingehaald

Mkb-bedrijven zijn van onmisbare waarde voor de Nederlandse economie. In 2018 was het mkb bijvoorbeeld goed voor 71% van de werkgelegenheid in Nederland.¹ De mkb-maakindustrie is een belangrijke schakel in de toeleveranciersketen naar de grote Nederlandse productiebedrijven. In het licht van de toenemende buitenlandse concurrentie, de toegenomen druk op duurzaamheid en het tekort aan geschoold personeel² is productiviteitsstijging bij de Nederlandse bedrijven gewenst. Echter, specifiek in de maakindustrie groeit de productiviteit van het Nederlandse mkb minder hard dan de productiviteit van de concurrentie uit het buitenland; Nederland dreigt te worden ingehaald. Een flinke vernieuwingsstap in de productieprocessen in de komende jaren is daarom essentieel.

Gebrek aan productie-innovatie bij het mkb

Uit onderzoek komt naar voren dat een groot deel van de mkb-ondernemers in de maakindustrie onvoldoende investeert in hun groei- en verdienvermogen op de langere termijn². Met name bij het kleinere mkb blijft de noodzakelijke productiviteitsstijging uit. Een belangrijke reden hiervoor is de achterblijvende productie-innovatie.

Productie-innovatie: wat is het en waarom is het belangrijk?

Productie-innovatie wordt gedefiniërd als het implementeren van moderne productieprocessen. Het mkb kan zijn productiviteit verhogen en het verdienvermogen op peil houden door het toepassen van bestaande, moderne technologieën die voor dat mkb-bedrijf nieuw en vaak complex zijn. Hierbij is het tevens noodzakelijk nieuwe werkwijzen te implementeren.

Zo kan het mkb zijn productiviteit en rendement verhogen, én zijn brede maatschappelijke doelstellingen realiseren, zoals het creëren van een moderner arbeidsklimaat en een energie- en milieuvriendelijkere productiewijze.

Zonder productie-innovatie zal een mkb'er na verloop van tijd worden ingehaald door buitenlandse bedrijven die wél moderne productiewijzen toepassen of veel lagere loonkosten kunnen hanteren.

1 De staat van het mkb, Nederlands Comité voor Ondernemerschap, 2019 - staatvanhetmkb.nl
2 <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/spacing-op-de-arbeidsmarkt>

Knelpunten bij productie-innovatie

Zelfs de invoering van reeds bestaande technische vernieuwingen, zoals de digitalisering van het productieproces, blijkt voor de meeste mkb-maakbedrijven te complex. Zo'n 80% van de mkb-ondernemingen hebben moeite met het implementeren van dergelijke bestaande maar voor hen nieuwe, moderne productietechnieken. Daardoor ontstaat het risico dat het mkb als belangrijke 'motor' van de Nederlandse economie zijn rol niet meer kan vervullen. Om deze innovatiestap te kunnen zetten, hebben mkb-maakbedrijven behoefte aan ondersteuning bij het vernieuwen van hun 'productie- infrastructuur en werkprocessen'. Door een verbetering van de arbeidsproductiviteit zijn de mkb-maakbedrijven beter in staat om Nederland concurrerend te houden.

Analyse: bestaande overheidsondersteuning sluit niet aan bij de situatie van het mkb

De afgelopen jaren zijn vanuit de overheid diverse programma's ontwikkeld om innovatie binnen de Nederlandse (maak)industrie te stimuleren. Berenschot analyseerde diverse onlangs verschenen onderzoeksrapporten¹. Daaruit blijkt dat de bestaande innovatiestimuleringsinstrumenten vanuit de overheid te weinig soelaas bieden, omdat zij slecht aansluiten bij de specifieke behoeften en de praktijk van het mkb, met name in de maakindustrie:

- Het innovatiebeleid is in de praktijk voornamelijk gericht op het ondersteunen van de ontwikkeling van nieuwe producten en productietechnologieën. Echter, de ontwikkeling van nieuwe producten en productietechnologieën is slechts een onderdeel van de innovatie en noodzakelijke vernieuwingen bij het mkb.
- Voor het mkb is er vooral ook winst te behalen door het toepassen van bestaande moderne productie- en procestechnologie, die voor de mkb'er wel leiden tot radicaal andere technieken en werkwijzen. Die implementatie, óók van reeds bestaande technieken, is allesbehalve triviaal.
- Daarnaast zijn de door de instrumenten geboden vergoedingen veel te laag om écht zoden aan de dijk te zetten. Zij bieden op z'n hoogst genoeg ruimte voor een beperkte haalbaarheidsstudie van enkele dagen ('wakker schudden').

Uit de analyse van Berenschot blijkt dat het de afgelopen jaren heeft ontbroken aan een instrument met een focus op productie-innovatie via implementatie van bestaande moderne productie- en procestechnologie, die specifiek aansluit bij die behoefte van het mkb.

Berenschot heeft onderzocht hoe productie-innovatie voor het mkb in de maakindustrie een nadrukkelijker plek kan krijgen binnen het innovatiebeleid van de overheid, door het stimuleren van productie-innovatie middels de invoering van bestaande, moderne, maar voor de ondernemer nieuwe productietechnologie. Daarvoor is een aantal zaken uitvoerig bestudeerd:

- Berenschot analyseerde acht onlangs verschenen rapportages rond de effectiviteit en noodzaak van het stimuleren van productie-innovatie, met aandacht voor het mkb in de maakindustrie.
- Daarnaast heeft Berenschot 32 subsidie- en faciliteringsregelingen geanalyseerd op hun praktische toepasbaarheid voor productie-innovatie bij het mkb.

Ter illustratie hierbij enkele voorbeelden van subsidies die niet aansluiten bij de behoefte van het mkb:

Innovatie wordt uitgelegd als nieuw

De subsidies die zich richten op innovatie zijn in de praktijk bedoeld voor het ontwikkelen van een nieuw productieproces. Ze bieden geen ruimte voor het implementeren van bestaande productieprocessen. Daarom is bijvoorbeeld de WBSO (Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk) niet geschikt om productie-innovatie via bestaande, maar voor de ondernemer nieuwe technologieën te stimuleren bij mkb's.

Subsidies waar de mkb'er niet aan toe is

Subsidies zoals de MIT-kennismvouchers (mkbinnovatiestimulering Regio en Topsectoren) zijn te beperkt in omvang, beschikbaarheid en toepasbaarheid. Onderzoeksbureau Technopolis constateert in het onderzoek 'Onderuitputting MIT-kennismvouchers'² dat veel aspecten niet goed aansluiten bij de behoefte van het mkb: de maximaal te verkrijgen subsidie is te laag, de gevraagde eigen bijdrage is te hoog, en een passende kennisvraag formuleren is te lastig.

1 Technopolis – Verkenning procesinnovatie; Dialogic – Evaluatie Smart Industry programma; ABN-AMRO - Toeleverancier en machinebouwer, een gespannen huwelijk; TNO – Monitoring Smart Industry Fieldlabs; Metaalunie – Barometer metaalsector; CBS - Productivity dispersion in Dutch manufacturing from 1978 to 2016; TNO - Monitoring Smart Industry fieldlabs en hubs 2020); Technopolis – Onderzoek onderuitputting MIT-kennismvouchers.

2 Technopolis – Onderzoek onderuitputting MIT-kennismvouchers, maart 2020.

De gemiddelde mkb-ondernemer wordt (af)geleid door het aanpakken van de kortetermijnkansen en de problemen van alledag. Voor het maken van langetermijnkeuzes en het concretiseren en doorvoeren daarvan, hebben veel mkb-ondernemers behoefte 'om bij de hand genomen te worden'.

Wat doet Koninklijke Metaalunie op het gebied van productie-innovatie

Inzicht in marktontwikkelingen en vraagontwikkeling, het belang van digitalisering, de toekomst van de arbeidsmarkt en andere externe factoren is voor elke ondernemer noodzakelijk. Meer kennis van de potentie van productiviteitsmaatregelen zou volgens Metaalunie moeten leiden tot een vergroting van de groep ondernemers die 'bewust onbekwaam' is en vervolgens bereid is tot actie over te gaan. Metaalunie biedt op het thema 'productiviteit' ondersteuning aan in verschillende vormen:

- Het aan Metaalunie gerelateerde Tegnów heeft vier medewerkers in dienst die lezingen, webinars, workshops en dergelijke organiseren en publicaties maken.
- Metaalunie biedt in haar eigen academie diverse cursussen aan, zoals een cursus kostprijscalculatie met daarin een stevige component over productiviteit.
- Beperkte capaciteit voor individuele bedrijfscoaching is beschikbaar (één medewerker).
- In 2022 start Metaalunie een ingrijpende bewustwordingscampagne, gericht op de grote groep mkb-ondernemers achter de kopgroep binnen de eigen ledenkring.

Echter, ondanks deze en andere inspanningen (SI, Fieldlabs, MIT onder TKI's) om de leden te overtuigen direct stappen te zetten, blijft het voor de individuele mkb-ondernemer te lastig om de geboden inzichten te vertalen naar de eigen bedrijfssituatie.

Met andere woorden: Metaalunie doet wat binnen haar macht ligt om haar leden (de mkb-ondernemers) te activeren om nog slimmer te gaan produceren. Maar bij het concreet maken, organiseren en starten van acties hebben mkb-maakbedrijven vervolgens meer individuele ondersteuning nodig. Onder andere geïnitieerd door de overheid.

Conclusies

Voor een mkb'er is de implementatie van geavanceerde bestaande productietechnologie, én daarbij de aanpassing van werkwijzen, riskant en allerm minst triviaal. Dit heeft grote impact op zijn hele bedrijfsvoering. Berenschot constateert in zijn onderzoek dat:

- De overgrote meerderheid van de mkb-ondernemers ondersteuning nodig hebben bij het oppakken van productie-innovatie en de daaraan gerelateerde werkwijzen.
- De huidige geboden stimuleringsregelingen niet (voldoende) aansluiten bij de behoeften en de praktijk van deze overgrote meerderheid van de mkb-ondernemers.

Het idee van overheidsondersteuning is om de drempel te verlagen voor het plegen van innovaties en voor het nemen van risico dat innovaties kunnen mislukken en de investering niet wordt terugverdiend. Ook de invoering van bestaande technologie mislukt vaak. Als voorbeeld: ICT-implementatieprojecten mislukken vaak of vallen factoren duurder uit. Toch is het bestaande technologie die wordt ingevoerd.

Metaalunie en Berenschot pleiten ervoor om kennisontwikkeling en advies op het gebied van harde techniek, en de noodzakelijke aanpassing van werkwijzen die daarmee gepaard moeten gaan, integraal te bezien en te ondersteunen. Het één kan niet zonder het ander.

Naar analogie van de aanpak van de coronapandemie is er voor het mkb ook een booster nodig om de weerstand en de productiviteit van de mkb-maakindustrie te vergroten, een Mkb-booster: Een gerichte aanpassing van (de inzet van) de MIT-regeling die de productie-innovatie binnen het mkb de stimulans geeft die noodzakelijk is.

Mkb-booster door aanpassing MIT-regeling

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat richt ten behoeve van mkb-maakbedrijven een instrument binnen de MIT-regeling in, waarmee adviseurs en coaches betaald worden die kosteloos¹ een mkb-ondernemer kunnen adviseren en ondersteunen, specifiek gericht op het stimuleren en implementeren van bestaande productietechnieken en -technologieën.

Mkb-booster: scope

Mkb-ondernemers worden kosteloos ondersteund door adviseurs en coaches die zich richten op:

- Het verschaffen van inzicht in mogelijkheden van moderne productie-technologische oplossingen voor hun activiteiten.
- Het begeleiden bij het opstellen van een strategie en een plan van aanpak (inclusief businessplan, productiviteitsverbetering en rendementstargets) voor de invoering van deze oplossingen.
- Het ondersteunen bij haalbaarheidsonderzoeken naar de aanschaf van voor de ondernemer nieuwe technologie en het ontwikkelen van de benodigde kennis bij medewerkers.
- Het adviseren over de implementatie van deze moderne productietechnologieën.
- Het verlenen van hand- en spandiensten bij financieringsvraagstukken.
- Het periodiek - minimaal iedere drie maanden - evalueren van de voortgang.

Mkb-booster: werkwijze

De ondernemer en de overheid willen we niet belasten met individuele ondersteuningsaanvragen. Daarom adviseren wij dat intermediaire organisaties (denk aan Smart Industry Hubs, brancheorganisaties en/of regionale ontwikkelingsmaatschappijen) een budget aan kunnen vragen bij de overheid binnen de MIT-regeling. De mkb-ondernemer doet zijn aanvraag voor ondersteuning bij deze intermediaire organisaties. De intermediaire organisatie bepaalt vervolgens of zij het toegekende budget aanwendt voor de ondersteuningsaanvraag van deze ondernemer. De administratieve lasten voor de ondernemer en de overheid worden hiermee tot het absolute minimum beperkt. Voorwaarden voor de ondersteuning van mkb-ondernemingen zijn:

- Het realiseren van het plan van aanpak binnen de gestelde periode, bijvoorbeeld drie maanden.
- Het tastbaar doorvoeren van adviezen en actieve evaluatie en aanpassing van plannen in relatie tot gestelde targets. Voldoet de mkb'er hier niet aan dan stopt de begeleiding.
- Mkb-ondernemers kunnen in een periode van drie jaar eenmalig een Mkb-boostertraject starten.
- Het traject stopt uiterlijk twee jaar na aanvang, of wanneer de noodzaak voor of behoefte aan de ondersteuning is verdwenen. Dit ter gezamenlijke beoordeling van de mkb'er en de adviseur.

Mkb-Booster: Looptijd, governance en succesindicatoren

Om via deze regeling een voldoende aantal mkb-ondernemers op niveau te krijgen, die dan concurrentiekrachtiger zijn en moderne productietechnologie kunnen toepassen in hun organisatie, wordt een minimale looptijd van het instrument van zes jaar voorgesteld.

De intermediaire organisaties worden door het ministerie van EZK gekwalificeerd aan de hand van objectieve criteria, waarbij branchekennis en kennis van technologische ontwikkeling belangrijke aspecten zijn. Deze organisaties overleggen periodiek (jaarlijks) resultaten en tonen tastbare aanpassingen ten behoeve van het vergroten van het succes. Op deze wijze is sprake van een lerende cultuur, strevend naar continue verbetering van de adviezen en een steeds toenemende 'return on investment'. Het succes is met name af te lezen uit de productiviteit- en rendementsstijging van de deelnemende mkb-ondernemers.

¹ Ons inziens geeft de huidige AGVV (art. 4) de mogelijkheid voor een regeling zonder eigen bijdrage. AGVV: Art. 4 - In het specifieke geval van steun voor innovatieadviesdiensten en diensten inzake innovatieondersteuning kan de steunintensiteit worden verhoogd tot 100 % van de in aanmerking komende kosten, mits het totale bedrag van de steun voor innovatieadviesdiensten en diensten inzake innovatieondersteuning ten hoogste € 200 000,- bedraagt per onderneming over een periode van drie jaar.

Een formele evaluatie met harde verbeterpunten vindt plaats na drie jaar en na vijf jaar. De evaluatie na vijf jaar doet tevens dienst als 'go/no-go' betreffende het doorzetten van het instrument na de initiële looptijd van zes jaar. Mocht na vijf jaar tot een 'no-go' worden besloten, dan is er nog een jaar beschikbaar voor afronding van de lopende trajecten bij de dan deelnemende mkb-ondernemingen.

We adviseren om een gemengde begeleidingsgroep (met leden uit de overheid en het bedrijfsleven) samen te stellen, onder voorzitterschap van de overheid, om te borgen dat de werkwijze en focus van dit instrument nauw blijft aansluiten bij de doelstellingen, en blijft voldoen aan geldende wet- en regelgeving.

Mkb-booster: Benodigd budget voor het instrument Mkb-booster

Wanneer wij uitgaan van een deelname van circa duizend mkb-ondernemers in de maakindustrie per jaar, is jaarlijks een budget van circa € 15 miljoen nodig voor het bekostigen van de adviseurs, coaches en communicatie rond het instrument. Een looptijd van zes jaar betekent dat een totaalbudget van € 90 miljoen nodig is.

Een check van de over- of onderuitputting na een jaar en na drie jaar wordt voorgesteld, om de budgetruimte voor het instrument realistisch te houden in het licht van de door het mkb benodigde ondersteuning en de gewenste resultaten: concurrentiekrachtiger mkb-ondernemers, versterkte ketens en een steviger positie van Nederland in de Europese industrie.

koninklijke
metaalunie

De Ondernemersorganisatie
voor het MKB-metaal

Einsteinbaan 1
3439 NJ Nieuwegein

info@metaalunie.nl
www.metaalunie.nl
T 030 - 605 33 44

Berenschot

Van Deventerlaan 31-51
3528 AG Utrecht

www.berenschot.nl
T 030 - 291 69 16

